

IZLOŽBA "STARI ZAGREBAČKI OBRTI"

MARIJA ŠERCER

Izložbu "Stari zagrebački obrti" organizirao je Muzej grada Zagreba i Povijesni muzej Hrvatske povodom 900. obljetnice grada Zagreba. Izložba je otvorena u prostorijama Muzeja grada Zagreba u Opatičkoj ulici 20, na oko 800 m² prostora s 544 eksponata. Tema izložbe je povijest zagrebačkih obrta od pojave prvih bratovština (postolara 1377, mesara 1387) i cehova u 15. stoljeću, do njihova ukinuća 1872. godine.

Cehovska organizacija prenesena je iz njemačkih zemalja u krajeve Ugarske, Hrvatske i Slavonije u vrijeme kada su cehovi u zemljama zapadne Europe već u zalazu. Zanimljivo je, da su se održali sve do druge polovice 19. stoljeća. Cehovi su u početku imali značajnu ulogu, jer su se brinuli za redovitu opskrbu stanovništva dovoljnom količinom kvalitetne robe. Svojim članovima ceh je pružao sigurnije materijalne uvjete života. Brinuo se za ostarjele, bolesne i siromašne članove, a umrlima je priređivao dostojan ispraćaj.

Povijesni razvoj Zagreba odvijao se pod specifičnim uvjetima. Sve do 1850. godine grad se razvijao na tri upravna područja. Najstarije područje bilo je kaptolsko, zatim područje zagrebačkog biskupa i konačno područje slobodnoga i kraljevskog grada na brdu Gradecu. Na Gradecu su se pojavili prvi cehovi (krojača 1447, postolara 1466, krznara, uzdara i remenara 1466, itd). Na Kaptolu, cehovi se javljaju početkom 17. stoljeća. U njih se udružuju i obrtnici s biskupova područja. Do ukinuća cehova Zagreb je imao ukupno 22 ceha i jedno trgovačko udruženje.

Na izložbi, povijest zagrebačkih cehova prikazana je arhivskom gradom (privilegije, cehovske isprave, naukovni listovi, potvrde o radu i cehovski zapisnici), kao i predmetima koji se čuvaju u zagrebačkim muzejima. To su, cehovske škrinje, pečatnjaci, tablice za pozivanje i cehovski cimeri. Zagrebački cehovi imali su također organizacije kalfi koje su po uzoru na majstore imale pravila, škrinju i "kantu". Bio je to vrč iz koje se pila "čaša bratimstva" (Bruderschaftsbecher). Kalfa je radi usavršavanja u struci morao otići na trogodišnje "vandranje". O tome svjedoče potvrde o radu s vedutama gradova do kojih su dospjeli zagrebačke kalfe. Putna knjižica (Wanderbuch) uvedena 1816. godine, omogućila je veću kontrolu kretanja i ponašanja

kalfi. Među izlošcima nalazi se putna knjižica krojačkog kalfe Ivana Bogadija koji je doputovao do dalekog Hamburga i Stralsunda.

Cehovi su bili vrsta vjerske organizacije. Do 1813. godine u cehove su se primali samo rimokatolici. Članovi ceha morali su sudjelovati u vjerskim obredima, a osobito na tijelovskim procesijama pod svojim cehovskim zastavama. Cehovske zastave su nažalost najugroženija vrsta grade, pa je od njih izloženo svega šest komada. Od cehovskih oltara iz Župe crkve Sv. Marka sačuvan je sam oltar Obraćenja Sv. Pavla o kojem je vodio brigu gradečki čizmarski ceh. Kaptolski cehovi okupljali su se u Župnoj crkvi Sv. Marije. Postolarski ceh brinuo se o oltaru Sv. Jakoba, kasnije Sv. Josipa, a čizmarski ceh o oltaru Sv. Marije Magdalene. Poslije obnove crkve u drugoj polovici 18. stoljeća za njihove oltare kupljene su slike Antona Cebeja s prikazima "Sv. Marije Magdalene" i "Smrti Sv. Josipa". One će biti izložene na retrospektivnoj izložbi spomenutog slikara koju priređuje Narodna galerija u Ljubljani.

Na izložbi "Stari zagrebački obrti" prikazan je također način trgovanja u Zagrebu. Tu su isprave kojima se odobrava održavanje velikih godišnjih sajмова ("Kraljevski", "Markovski", i "Margaretski" sajam), cjenici roba i limitacije cijena. Ukazuje se na borbu Kaptola i Gradeca oko ubiranja tržnih pristojbi kao i na mjesta održavanja sajмова (Kaptolski trg, Markov trg i Harmica, današnji Trg bana Jelačića). Na propadanje cehova ukazuju spisi s kraja 18. i iz 19. stoljeća koji govore o pojavi gotove robe manufakturne i tvorničke proizvodnje. Cehovska organizacija bila je usudena na propast zbog zastarijelih uvjeta privređivanja. Uz cehovsku gradu izlažu se također obrtnički proizvodi zagrebačkih krojača, postolara, čizmara, stolara, zlatara, bravara, kovača, graditelja, opančara, tkalaca i gumbara. Ovi predmeti posuđeni su većim dijelom iz Riznice zagrebačke katedrale, Muzeja za umjetnost i obrt i Etnografskog muzeja u Zagrebu.

Izložba će biti otvorena do sredine srpnja ove godine. Ona je popraćena opsežnim katalogom i videokazetom na temu starih zagrebačkih cehova. Uskoro će izići strip Julesa Radilovića, s uvodnim tekstom autorice izložbe i kataloga, koji će na popularan način prikazati život čizmarskog kalfe Martina Škornjaka.